

OPEN DIALOG FOUNDATION

Open Dialog Foundation, 11a Szucha Avenue, office 21, 00-580 Warsaw, Poland

Tel. +48 22 307 11 22

www.odfoundation.eu

Варшава, 01.04.2014

ТРИ РОКИ В'ЯЗНИЦІ ЗА ПУБЛІКАЦІЮ. ЖУРНАЛІСТИ ПРОСЯТЬ УКРАЇНУ ТА ЄВРОСОЮЗ ПРО ЗАХИСТ ВІД ПЕРЕСЛІДУВАНЬ КАЗАХСТАНСЬКОЇ ВЛАДИ

Протягом декількох років подружжя пара Айдос і Наталія Садикови страждали від переслідувань на батьківщині через свою журналістську діяльність. Вони були змушені залишити Казахстан, оскільки Наталі загрожує тюремне ув'язнення за звинуваченням у наклепі. Журналісти просять міжнародне співтовариство захистити їх від політичних репресій.

1. НАТАЛІЇ САДИКОВІЙ ВИСУНУЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ЗВИНУВАЧЕННЯ ЗА ЖУРНАЛІСТСЬКУ ПУБЛІКАЦІЮ, ЯКОЇ ВОНА НЕ ПИСАЛА

05.03.2014 суд № 2 м. Актобе порушив проти Наталії Садикової кримінальну справу за ч. 3 ст. 129 КК РК¹ («Наклеп, поєднаний з обвинуваченням особи у вчиненні корупційного, тяжкого або особливо тяжкого злочину»). У Казахстані журналістці загрожує обмеження або позбавлення волі на строк до 3 років. Суддя Рауія Кустанова заявила, що Наталія Садикова була нібито «належно сповіщена» про необхідність явки до суду 07.03.2014 для ознайомлення з матеріалами справи. **Однак Наталія стверджує, що жодних повісток не отримувала і не була присутня в суді.**

На початку березня «джерело» в обласній адміністрації повідомило Наталії Садиковій, що найближчим часом буде виписаний ордер на її арешт. Тому 09.03.2014 Наталія та Айдос Садикові виїхали з Казахстану в російське місто Оренбург, звідти вирушили до Москви і 10.03.2014 прибули до Києва. **17.03.2014 суд № 2 м. Актобе оголосив Наталю Садикову в розшук і заочно обрав для неї запобіжний захід у вигляді арешту.** Айдос і Наталія мають намір через кілька місяців виїхати з України до Польщі, де будуть просити політичного притулку².

1.1. Колишній член казахстанського парламенту звинувачує журналістку в наклепі.

Кримінальну справу було порушено на підставі приватного обвинувачення бізнесмена і колишнього члена нижньої палати парламенту Марал Ітегулова, який вимагав притягнути Наталію Садикову до кримінальної відповідальності за наклеп, а також стягнути з неї компенсацію за моральну шкоду у розмірі 10 млн. тенге (близько 39 880 євро). Для забезпечення позову про відшкодування моральної шкоди **казахстанський суд заарештував майно Наталії Садикової, а саме квартиру, що знаходиться в її власності**³.

На думку бізнесмена Марала Ітегулова, стаття «Тендерів в Актобе на всіх не вистачає», опублікована 23.12.2013 на порталі «Республіка» під псевдонімом «Бахит Ільясова», містить наклеп і порочить його честь і репутацію. Марал Ітегулов переконаний, що стаття була написана Наталією Садиковою. У цій статті йдеться про те, що в Актобе йде боротьба за державні тендери між Маралом Ітегуловим та начальником управління охорони здоров'я Актюбінської області

¹ Кримінальний кодекс Республіки Казахстан.

² У грудні 2013 польська влада надала політичний притулок казахстанському опозиційному політику Муратбеку Кетебаєву.

³ Постанова суду № 2 м. Актобе від 12.03.2014.

Кайратом Сабиром. За словами автора статті, в цій боротьбі Марал Ітегулов використовує не тільки власні ЗМІ для дискредитації начальника управління охорони здоров'я, але і збирає підписи за відставку міністра охорони здоров'я Салідат Каїрбекова. При цьому підписи збираються на всіх найбільших ринках і в торгових центрах м. Актобе, які належать самому Маралу Ітегулову. У статті також йдеться про те, що Марал Ітегулов домагається надання тендерів своїй власній клініці, проте в результаті перевірки обласне управління охорони здоров'я виявило там безліч порушень і оштрафувало установу. У публікації зазначається, що боротьба з чиновником Кайратом Сабиром – це частина реалізації давньої мети Марана Ітегулова стати акимом Актюбінської області.

1.2. Без будь-яких доказів суд назвав Наталію Садикову автором статті.

Журналістка Наталія Садикова заявляє, що була автором ряду статей для порталу «Республіка», проте статтю «Тендерів в Актобе на всіх не вистачає», опубліковану під псевдонімом «Бахит Ільясова», вона не писала і не має до неї жодного відношення.

Проте позивач Марал Ітегулов без будь-яких підстав стверджує, що «Бахит Ільясова» – це псевдонім Наталії Садикової. Посилаючись на висновки експерта «за результатами проведеної судової авторовідної експертизи», суд № 2 м. Актобе встановив, що автором статті нібито є Наталія Садикова. **При цьому суд не назвав ні авторів експертизи, ні методики її проведення.**

Порталу «Республіка» стало відомо, що в Актюбінську журналісти Циганкова і Карпова готові дати свідчення, що нібито під псевдонімом «Бахит Ільясова» ховається Наталія Садикова. Сама Наталя стверджує, що ці журналісти не можуть об'єктивно свідчити, так як у своїй роботі підконтрольні Маралу Ітегулову і не мають відношення до порталу «Республіка», де публікуються статті Наталії Садикової.

Згідно ст. 9 Закону Республіки Казахстан «Про авторське право і суміжні права», у разі, якщо автор твору не розкрив свою особистість, то представником автора вважається видавець. Те ж саме вказується в ст. 15 Бернської конвенції з охорони літературних і художніх творів, ратифікованої Казахстаном. Проте ні позивач Марал Ітегулов, ні суд не вимагали роз'яснень від керівництва і власників порталу «Республіка» щодо змісту статті про тендери. Більше того, на підставі вироку політв'язню Володимиру Козлову, в листопаді 2012 зареєстрований в Росії портал «Республіка» був заборонений і заблокований на території Казахстану. У Казахстані доступ до цього порталу можливий тільки через спеціальні програми, які обходять блокування сайтів. Оскільки сторона звинувачення поки що не робила жодних запитів порталу «Республіка», є підстави вважати, що в **даному випадку казахстанська влада має виразну мету розправитися з «незручною» журналісткою Наталією Садиковою, а також з її чоловіком Айдосом.**

2. КАЗАХСТАНСЬКА ВЛАДА ПЕРЕСЛІДУЄ РОДИНУ САДИКОВИХ ЗА ЇХ ОПОЗИЦІЙНІСТЬ І ЖУРНАЛІСТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Реальною причиною порушення кримінальної справи проти Наталії Садикової є її професійна діяльність, а також її чоловіка Айдоса. Сім'я Садикових відзначає, що в останні роки за ними в Казахстані велося постійне стеження, а їхні телефони прослуховувалися. У березні 2010 року Наталя зверталася до міжнародних правозахисних організацій, ОБСЄ та Європарламенту із заявами про постійні погрози на свою адресу, за якими, за її словами, стоїть керівництво Актюбінської області⁴. **Казахстанська влада порушувала кілька кримінальних справ проти Айдоса Садикова, а також змушувала його до психіатричного лікування.** Він відсидів майже

⁴ http://rus.azattyq.org/content/opposition_activist_aidos_sadykov_/2240434.html

два роки в колонії за звинуваченнями, які правозахисники визнали політично мотивованими. За словами Айдоса, представники влади, які не зуміли зломити його впродовж кількох років, тепер взялися за його дружину Наталю, а Марал Ітегулов, що подав позов проти Наталії, – всього лише знаряддя в руках влади. У разі тюремного ув'язнення Наталії Садикової, Айдос залишиться з двома малолітніми дітьми на руках (їх дочці Шарліз зараз 3 роки і 3 місяці, а синові Чингізу – 1 рік і 9 місяців).

2.1. Наталія та Айдос Садикови пишуть «незручні» для казахстанської влади статті та журналістські розслідування.

Наталія Садикова раніше працювала на казахстанських телеканалах «Ріка ТВ», «7 канал», а останнім часом разом з Айдосом писала для опозиційних газет «Республіка» і «Ассанді таймс». **Журналісти Садикови публікували критичні по відношенню до казахстанської влади матеріали на незручні теми:** проблеми екстремізму і тероризму; соціальні проблеми нафтовиків Актюбінської області; корупційні скандали; конфлікти між регіональними елітами (у тому числі про можливу причетність колишнього керівника Адміністрації президента Аслана Мусіна до погіршення криміногенної обстановки і дестабілізації ситуації в західних регіонах Казахстану). Айдос Садиков висвітлював гучну справу Владислава Челаха, а також політично мотивовані судові процеси у справі нафтовиків Жанаозена і опозиційного лідера Володимира Козлова.

Після того, як подружжя приїхало до Києва, Наталя та Айдос Садикови активно висвітлювали для опозиційних казахстанських ЗМІ події в Україні, писали про феномен української революції⁵. У своїх матеріалах журналісти намагалися розвінчати російську пропаганду про Майдан, яка широко представлена також і в офіційних казахстанських ЗМІ. Прикметно, що 20.03.2014 казахстанський парламент запропонував внести до Кримінального кодексу нову статтю 162-1 «Участь в іноземних збройних конфліктах» (передбачає позбавлення волі на строк від 3 до 7 років). За словами парламентаріїв, під цю статтю потраплятимуть ті громадяни Казахстану, які з ідейних міркувань беруть участь в «іноземних збройних формуваннях»⁶. Враховуючи підтримку дій Путіна з боку Назарбаєва, **Айдос і Наталія Садикови побоюються, що найближчим часом казахстанська влада заведе на них нову кримінальну справу за репортажі про події в Україні.**

2.2. Політична діяльність та кримінальні переслідування Айдоса Садикова.

Після публікації критичних по відношенню до влади журналістських розслідувань, в серпні 2003 року відносно Айдоса Садикова було порушено кримінальну справу. Йому інкримінували те, що він ще в 1999 році нібито жбурнув у офіціантку виделкою. Проте свідки на суді заявили, що Айдос не здійснював ніяких протиправних дій. Після цього **суд помістив Айдоса на місяць в клініку на примусове психіатричне обстеження**, за результатами якого він був визнаний «неосудним» під час здійснення правопорушення в 1999 році (факт вчинення протиправних дій так і не був доведений).

У 2002 році Айдос Садиков став членом опозиційної партії «Демократичний вибір Казахстану», яка захищала ідеї децентралізації влади, боротьби з корупцією, захисту прав людини⁷. У 2005

⁵ З деякими публікаціями Наталії та Айдоса Садикових про Україну можна ознайомитися за посиланнями: <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/35950/>; <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/35942/>; <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/35922/>; <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/35830/>; <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/35805/>; <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/35980/>

⁶ http://tengrinews.kz/kazakhstan_news/ugolovnyu-otvetstvennost-za-uchastie-v-inostrannyih-konfliktah-vvodit-kazahstan-252291/

⁷ Серед ініціаторів створення і перших осіб партії «Демократичний вибір Казахстану» - Мухтар Аблязов, Галимжан Жакіянов, Булат Абілов, Ерлан Калієв, Петро Своїк, Аліхан Байменов, Асилбек Кожахметов та ін. У 2005 році казахстанський суд заборонив діяльність партії за звинуваченням «у політичному екстремізмі» і «розпалюванні соціальної ворожнечі». Freedom House та Human Rights Watch жорстко розкритикували рішення суду.

році Айдос став керівником Актюбінської філії нової опозиційної партії «Справжній Ак жол» (пізніше партія об'єдналася з Загальнонаціональною соціал-демократичною партією (ОСДП) і стала називатися ОСДП «Азат»). Айдос Садиков представляв радикальне крило і критикував центральне керівництво партії за лояльність до влади. Після виходу з партії «Азат» він разом з однодумцями створив громадський рух «Гастат». **Айдос Садиков надавав допомогу нафтовикам у створенні незалежних профспілок для відстоювання своїх соціальних та трудових прав, організовував акції протесту в Актюбінській області**, через що кілька разів притягувався до адміністративної відповідальності, а в січні 2010 був заарештований на 15 діб.

16.07.2010 Айдос Садиков був засуджений до 2 років позбавлення волі в колонії загального режиму за ч. 2, ст. 257 КК РК («Хуліганство, пов'язане з опором представникові влади»). Його звинуватили в тому, що він нібито побив колишнього співробітника правоохоронних органів Б. Мусенова і відірвав гудзик від форменої сорочки поліцейського Є. Шуканова.

Судовий процес пройшов в найкоротші терміни (три дні) і з численними порушеннями. Не був врахований відеозапис події, на якому видно, що співробітники поліції не постраждали, але самого Айдоса Садикова було побито⁸. Також суд взяв до уваги лише свідчення з боку потерпілого, без урахування показань понятого, який свідчив на користь Айдоса Садикова. За словами Айдоса, поліцейські хотіли організувати провокацію: коли він виходив зі спортзалу, колишній співробітник поліції Мусенов став зачіпати його, викликати на бійку, однак журналіст не піддався на ці провокації. Тоді з'явилися поліцейські, які побили Айдоса і спробували підкласти в кишеню мобільний телефон Мусенова⁹. Наявність численних ударів і саден на тілі Айдоса поліцейські пояснили тим, що він, закутий в наручники, побив себе сам¹⁰.

Соратники Айдоса Садикова назвали звинувачення політично мотивованим, про що також йшлося у доповіді уряду США про права людини в Казахстані за 2010 рік. Всі апеляційні інстанції Казахстану відмовилися пом'якшити вирок. У квітні 2012 року Айдос Садиков потрапив під амністію і вийшов на волю, відсидівши 1 рік і 9 місяців. За словами Айдоса, після виходу на волю він займався громадською діяльністю напівпідпільного характеру, так як за ним і його соратниками велося постійне стеження з боку спецслужб.

3. У ВИПАДКУ ПОВЕРНЕННЯ В КАЗАХСТАН РОДИНИ САДИКОВИХ ЗАГРОЖУЄ НЕБЕЗПЕКА

Останні 2 роки стали ледь не найважчими для незалежних ЗМІ та опозиційних об'єднань у Казахстані, які опинилися на межі зникнення. **Після Жанаозенської трагедії¹¹ казахстанська влада засвідчила свою рішучість у боротьбі з політичним плюралізмом і інакомисленням в країні**. Казахстанські суди проігнорували численні заяви про застосування тортур з боку слідчих органів до засуджених нафтовиків і свідків, які проходять у справі Жанаозенської трагедії¹². 08.10.2012 опозиційний лідер Володимир Козлов був засуджений до 7,5 років ув'язнення із конфіскацією майна за звинуваченнями в розпалюванні соціальної ворожнечі, закликах до

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=8TQG1x7BMPk>

⁹ <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/10004/>

¹⁰ Поліція представила події того вечора таким чином: «27 травня Айдос Садиков з хуліганських мотивів побив громадянина Мусенова, завдав легкої шкоди його здоров'ю - у потерпілого синці на обличчі. Чоловік розповів, що проходив повз будинок, діставав телефон з кишені і випадково зачепив стороннього, невідомого йому чоловіка. Між чоловіками зав'язалася сварка, Садиков повалив потерпілого на землю, сів і став бити. Поліцейським, які підійшли, Айдос Садиков чинив непокору, намагався покалічити себе, вдаряючись ліктями об землю. Поліцейські змушені були закувати опозиціонера в наручники і доставити в поліцію».-

http://rus.azattyq.org/content/aidos_sadykov_opposition_activist/2104885.html

¹¹ 16.12.2011 страйк нафтовиків розігнано поліцією із застосуванням вогнепальної зброї, внаслідок чого офіційно загинуло не менше 17 осіб, поранено - 108.

¹² 13 нафтовиків були засуджені на тюремні терміни від 3 до 7 років; 16 осіб засуджено від 2 до 3 років умовно, а 5 - амністовано. Верховний Суд Республіки Казахстан звільнив з-під варті 6 нафтовиків, але залишив без зміни вироків щодо решти 7 засуджених, насамперед тих, хто свідчив про застосування до них катувань та жорстокого поводження з боку слідчих органів.

- http://www.odfoundation.eu/files/pdf/ODF_courts_Zhanaozen_maket_RU_final.pdf

повалення конституційного ладу, а також створенні і керівництві злочинною організацією. Європейський парламент¹³, Держдепартамент США¹⁴ і міжнародні правозахисні організації^{15, 16, 17} назвали вирок несправедливим і політично мотивованим.

3.1. Репресії незалежних журналістів в Казахстані.

На підставі вироку політику Володимиру Козлову в листопаді 2012 року за рішеннями казахстанських судів була **заборонена діяльність опозиційної партії «Алга!» і 34 недержавних ЗМІ** (газета «Взгляд», інтернет-відеопортал Stan.tv, телеканал «К +», «єдине ЗМІ «Республіка» – взяте з вироку визначення, яке об'єднує в собі 8 газет і 23 інтернет-ресурси Казахстану). Ці ЗМІ найбільш широко висвітлювали Жанаозенські події¹⁸. Після закриття усіх найвпливовіших незалежних ЗМІ, в Казахстані продовжують утискати менші за накладом недержавні ЗМІ. За останні місяці були припинені випуски газет «Правда Казахстану», «Трибуна»¹⁹, припинено випуск «Правдивої газети»²⁰.

Кримінальні звинувачення в наклепі стають перепорою незалежної журналістської діяльності. За даними правозахисників, в середньому в Казахстані за рік відкривається близько 20 кримінальних справ на журналістів за звинуваченням у наклепі²¹. Казахстанська влада довгий час ігнорує вимоги міжнародного співтовариства і відмовляється декриміналізувати статтю за наклеп відповідно до міжнародних стандартів захисту свободи думок і їх вираження. Більш того, в майбутньому, через реформи кримінального та кримінально-процесуального законодавства в Казахстані, журналістам за наклеп, окрім позбавлення волі, будуть загрозувати непомірні штрафи, які зростуть, порівняно з теперішніми, у 8 разів і становитимуть до 17 900 євро²². **Через відсутність незалежної системи правосуддя казахстанські журналісти перебувають під постійним ризиком потрапити за ґрати або бути оштрафованим за звинуваченнями у наклепі, тому часто змушені писати свої матеріали під псевдонімами.**

05.12.2013 редактор інформгентства «Казах-Зерно» Сергій Букатов був засуджений до одного року обмеження волі за звинуваченням у наклепі²³. Також порушено кримінальну справу стосовно редакції сайту Insiderman за звинуваченням у наклепі щодо судді (ч. 3 ст. 343 КК РК – до 4 років позбавлення волі)²⁴. Комп'ютерна техніка редакції вилучена владою. У грудні 2013 і в березні 2014 на підставі кримінальних звинувачень у відмиванні грошей, були проведені обшуки в офісах фонду «Амансаулик» і продюсерського центру «Ракурс», які підтримують роботу незалежних правозахисників і журналістів у Казахстані²⁵.

На незалежних журналістів здійснюється систематичний тиск у вигляді погроз, нападів, фізичного насильства. 19.04.2012 було здійснено замах на життя відомого журналіста Лукпана Ахмедьярова²⁶. 20.08.2013 на журналіста Ігоря Ларру був скоєний напад, який міг стати

¹³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2013-0190&language=EN>

¹⁴ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2012/sca/204402.htm>

¹⁵ <http://www.hrw.org/news/2012/10/09/kazakhstan-opposition-leader-jailed>

¹⁶ <http://www.freedomhouse.org/article/kozlov-conviction-kazakhstan-miscarriage-justice>

¹⁷ http://files.amnesty.org/air13/AmnestyInternationalAnnualReport2013_complete_en.pdf

¹⁸ http://odfoundation.eu/files/pdf/ODF_mission_report_Dec2012_EN.pdf

¹⁹ <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/32474>

²⁰ <http://www.zonakz.net/view-v-almaty-resheniem-suda-zakryta-pravdivaja-gazeta-.html>

²¹ <http://rus.azattyq.org/content/kazakhstan-kleveta-dekriminalizacia/24940259.html>

²² http://www.odfoundation.eu/ru/publics/1209/reforma_ugolovno_protseessualnogo_zakonodatelstva_kazahstane_uzhestochaet_davlenie_na_prava_svobodi_grazhdan

²³ <http://newkaz.ru/society/20121212/4449036.html>

²⁴ <http://www.respublika-kz.info/news/politics/34595/>

²⁵ http://www.odfoundation.eu/ru/publics/1662/kazahstan_finansovaya_politsiya_obiskala_ofisi_konfiskovala_imushchestvo_pravozashchitnoy_organizatsii_amanaulik_prodyuserskogo_tsentra_rakurs

²⁶ http://www.odfoundation.eu/en/publications/1379/lukpan_akhmedyarovs_case_perpetrators_of_the_assassination_attempt_against_the_journalist_have_been_convicted

причиною погіршення стану його здоров'я, що через певний час призвело до його смерті²⁷. З боку силових структур журналісти піддаються арештам та побиттю за участь в акціях протесту і вираження своєї громадської позиції. У лютому 2014 за участь в акціях протесту були заарештовані журналісти і блогери Нуралі Айтеленов, Рінат Кібрай, Дмитро Щолоков і Андрій Цуканов^{28, 29}.

3.2. Наталі Садиковій загрожує несправедливий суд і тюремне ув'язнення в Казахстані.

При теперішньому політичному режимі в Казахстані Айдос і Наталія Садикова не зможуть на батьківщині розраховувати на забезпечення їм безпеки і права на професійну діяльність. У Казахстані не дотримується право на справедливий суд, а до затриманих та заарештованих систематично застосовуються тортури та інші види жорстокого поводження.

Міжнародні спостерігачі та правозахисні організації фіксують серйозну проблему залежності системи правосуддя в Казахстані, що відкриває можливості для вибіркового кримінального переслідування. За результатами наглядової місії в Республіці Казахстан, Головна колегія адвокатів Польщі зробила висновок, що казахстанські суди «піддаються сильному впливу з боку державних властей. Система правосуддя та державна адміністрація в значній мірі корумповані»³⁰. У звіті щодо дотримання прав людини в світі Державний департамент США відзначив, що **однією з найістотніших проблем в області порушення прав людини в Казахстані є «відсутність незалежної системи правосуддя і справедливого судового розгляду»**³¹. Викликає тривогу практика застосування в Казахстані «каральної психіатрії», жертвами якої, крім Айдоса Садикова, також стали правозахисниця Зінаїда Мухортова і священнослужитель Бахтжан Кашкумбаєв.

Крім того, тортури в Казахстані залишаються широко поширеним явищем. Їх застосовують як до затриманих у формі допиту з метою отримання зізнань, так і до ув'язнених у в'язницях і колоніях. Кількість кримінальних справ, заведених за звинуваченнями в тортурах проти співробітників правоохоронних органів, менша в порівнянні з кількістю заяв про катування³². Правозахисні організації мають обмежений доступ в колонії, а влада не реагує належним чином на факти катувань³³.

Слід враховувати небезпеку того, що в Україні сім'я Садикових може бути викрадена казахстанськими спецслужбами. Після повалення авторитарного режиму в Україні ймовірність такого сценарію зменшилася, однак викрадення можливо також при співпраці казахстанських і російських спецслужб. Договори між Україною, Росією і Казахстаном передбачають можливість екстрадиції розшукуваних осіб та спільних слідчих заходів. Спецслужби Казахстану кілька разів залякували і робили замах на опозиційних політиків і громадських активістів на території пострадянських держав³⁴.

²⁷ http://www.odfoundation.eu/ru/publics/1499/fond_otkritiy_dialog_virazhaet_soboleznovaniya_rodnim_blizkim_skonchavshegosya_zhurnalista_igorva_larri

²⁸ <http://rus.azattyq.org/media/video/25253759.html>

²⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=zMhJojGBNhQ>

³⁰ http://adwokatura.pl/wp-content/uploads/2013/07/NRA_Report_on_Mission_in_Kazakhstan-amended_all.pdf

³¹ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2012/sca/204402.htm>

³² Тільки за офіційними даними, в 2009 році в Казахстані надійшло 14 заяв про застосування катувань, у 2010 - 36 заяв, 2011 - 52 заяви, 2012 - 602 заяви, за 5 місяців 2013 року - 304 заяви. У 2009 році було заведено 3 кримінальні справи за фактом застосування тортур в Казахстані, в 2010 році - 10 справ, у 2011 році - 15 справ, в 2012 році - 18 справ і протягом 5 місяців 2013 року - 19 справ.

- http://tengrinews.kz/kazakhstan_news/v-kazhastane-stali-chasche-jalovatsya-na-pyitki-236538/

³³ http://odfoundation.eu/files/ODF_Kazakhstan_torture_RU.pdf

³⁴ Найбільш відомі випадки - замах на казахстанського опозиціонера Петра Своїка в Бішкеку (Киргизстан) 01.12.1997; замах на колишніх чиновників Альнура Мусаєва і Рахата Алієва у Відні 25.09.2008 і спроба викрадення на території Австрії; стеження за видавцем газети «Голос Республіки» Даніяром Молдашевим в Москві (Росія) у березні 2011; спроба викрадення опозиціонера Айнура Курманова в Москві (Росія)

15.12.2012.- http://www.odfoundation.eu/ru/publics/1267/kazhastanskije_spetssluzhbi_na_strazhe_nazarbaevskogo_rezhima

Система правосуддя стає способом тиску на ЗМІ в Казахстані, що порушує право на свободу думок, яке гарантується ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Незалежні журналісти в Казахстані не можуть почувати себе в безпеці, вони стикаються з цензурою та обмеженнями професійної діяльності. Звинувачення проти Наталії Садикової у наклепі є політично мотивованим і має явні ознаки фабрикації. Комітет ООН з прав людини закликає держави не допускати того, щоб закони про наклеп використовувалися для обмеження права на вільне вираження думок³⁵.

Існують всі підстави вважати, що журналісти Наталія та Айдос Садикови переслідуються в Казахстані внаслідок своєї професійної діяльності і політичних переконань. На батьківщині вони будуть позбавлені права на справедливий судовий процес і можуть зіткнутися з неналежним поведженням.

Фонд «Відкритий Діалог» закликає українську владу до моменту виїзду сім'ї Садикових на територію Європейського Союзу захистити Айдоса і Наталію від несправедливих політично мотивованих переслідувань, від примусового повернення в Казахстан, а також від можливого викрадення російськими або казахстанськими спецслужбами. Ми також закликаємо компетентні органи Республіки Польща ретельно і об'єктивно розглянути заяву сім'ї Садикових про надання їм міжнародного захисту в повній відповідності з європейським правом про захист біженців. Ми також звертаємося до Агентства ООН у справах біженців із закликом звернути увагу на справу журналістів Садикових і взяти її під свій контроль.

Для отримання більш детальної інформації, будь ласка, звертайтеся:

Ігор Савченко - igor.savchenko@odfoundation.eu

Людмила Козловська - lyudmylakozylovska@odfoundation.eu

Фонд «Відкритий Діалог»

---

³⁵ <http://www.medialawca.org/posts/10-05-2012/61612.html>